

KAI JOHAN JENSEN

Kai Johan Jensen fortæller her om sin barndom og skoletid i Aarhus. Det er blandt andet en fortælling om disciplinen på skolerne i 1930'erne og 1940'erne og om hvordan Bedste fik en stor betydning for Kai Johan Jensens barndom.

MINE FØRSTE ÅR

Jeg blev født d. 1. maj 1927, og jeg blev døbt i Sct. Lukas kirke 11. september 1927.

Hvor stammer jeg fra? Jeg skal nok være glad for, at der ikke var fri abort dengang. Jeg kom på et meget ubelejligt tidspunkt. Mor var lige blevet færdig med sin etårige kokkeuddannelse.

Nå, jeg må dog sige, at da først det uundgåelige var accepteret, så fik jeg det godt – og fik nok som den lille efternøler (Svend var 9 år ældre og Knud syv år) mange fordele.

Hvornår begynder jeg at kunne huske noget, det er altid svært at afgøre, for hvad er erindring, og hvad har jeg fået at vide så ofte, så jeg synes jeg kan huske det. Det er også lige meget, for har jeg fået det fortalt, er det nok også sandt.

Af større begivenheder, jeg kan huske, er f.eks., at vi var på udflugt til det, der i dag hedder den gamle Lillebæltsbro.

Den gik fra Snoghøj til Strib. Den var blevet indviet i foråret 1935, og vi tog så derned om sommeren. Det må have været en tur med tog. Selve broen var et vældigt plus for landet. Nu skulle man ikke mere sejle og ikke skifte tog for at komme fra Jylland til Fyn.

Jeg kan også huske, da man indviede Mindelunden ude i Mindeparken i 1934, og senere da hovedbygningen til Århus Universitet blev åbnet for publikum. Det sidste er der nok en særlig grund til, at jeg husker. Vi var sammen med Grethes bror Jørgen. (Han bliver omtalt senere). Der var en frygtelig masse mennesker, og jeg gik med denne Jørgen i hånden. På et tidspunkt må vi have sluppet hinanden, men jeg fandt hurtig en hånd. Det var bare ikke Jørgens, men en fremmed mands, og jeg var meget flov, da jeg opdagede det.

DE MEZASVEJ

Vi boede på De Mezasvej nr. 19, 4. sal. Vores nabo var familien Svendsen, far, mor og Karla, Kesse, (som Svend legede meget med i hele barndommen), og Jonna, der var et år ældre end mig, og som jeg legede meget med. Endelig deres lillebror Basse. Hver familie havde 2 værelser og køkken, og så var vi fælles om et toilet.

På 1. sal boede familien Møller: mor, far, Esther, Henry, Karl Aage og endelig Erik, som jeg legede meget med, og kom til at gå i klasse med i Læssøegades Skole. Hos Møller kom jeg rigtig meget, og selv om de havde 4 børn, havde fru Møller altid tid til at tage sig af os andre også. Jeg har fået forbundet mange skrammer hos hende.

Møllers havde kolonihave ude på det, der i dag hedder Langenæs, og der havde Karl Aage og Erik kaniner, det var spændene, at komme med derud, og lege med dem. Bare ikke, når de slap fra os, og vi løb over hele kolonien, for at fange dem.

Erik og jeg skiltes, da vi skulle i mellemskolen. Erik kom i Fjordsgades Skole, og desuden var vi jo også flyttet.

Da vi skulle flytte, sagde jeg til mor og far, at jeg ville altid blive ved med at tage HJEM til de Mezasvej og lege. Jeg kan huske, at far svarede, at det ville jeg snart holde op med. Det gjorde et dybt indtryk på mig, men han fik jo ret.

I ejendommen var der både en fortrappe, og en bagtrappe. Børnene i ejendommen måtte kun benytte fortrappen, når de var ifølge med voksne, og bybude skulle ligeledes også benytte bagtrappen.

Inde i midten af bebyggelsen var der en stor dejlig græsplæne omgivet af nogle flotte store poppeltræer, der igen var omkranset af et solidt trådgitter, for græsplænen måtte ikke betrædes.. Vi børn skulle lege i de små gårde, der var ud for hver ejendom.

Jeg kom dog ikke ned at lege før jeg var 4 år. Det måtte jeg ikke for mor, for så blev jeg bare uartig.

I gården skulle husmødrene også hænge vasketøj til tørre, og banke møbler og sengetøj. Jeg tror ikke der var nogen, der havde støvsuger dengang. Nu lyder det som om vi børn ikke havde nogen steder at lege, men så slemt var det ikke, for vi kunne jo bare gå ud på gaden. Der var der fine muligheder, for at trille med trillehjul. Det var et gammelt cykelhjul uden dæk og slange, i stedet var der presset gamle korkpropper ned i fælgene, så kunne man rigtig få fart på. Det var dog bedst, hvis man gik om på Ingerslevs Boulevard, her var der nemlig asfalteret. På De Mezasvej var belægningen brosten, der var det sværere at styre hjulet.

En anden god legeplads, var de nyanlagte parkeringspladser for biler, på Harald Jensens plads. Dem var der jo endnu ingen brug for der var ingen i kvarteret, der havde bil. Under 2. verdenskrig, blev der anlagt nogle store beskyttelsesrum, hvor folk kunne gå ned under luftalarm. De ligger der stadig, selv om man i dag har hårdt brug for parkeringspladser.

En anden god beskæftigelse var at skrive bilnumre op. Man kunne sagtens nå det, for det var kun få biler, der kom. Dengang var der kun et bogstav foran tallene, og på det bogstav kunne man se fra hvilken by, bilen kom, så det var om

at få nogle, der kom langvejs fra. De var selvfølgelig de mest sjældne. Man kunne også se på bogstavet, om det var en udlejningsvogn. Så var der ikke noget at være imponeret over.

En anden underholdning var når Skraldetulle var i kvarteret. Han var en lille spinkel original, iklædt noget gammelt laset tøj, holdt sammen om livet med en snor. Han rendte rundt og rodede i skraldespandene, efter ting, der kunne sælges til produkthandlerne. Han var ikke gode venner med skraldemændene, for han tog jo de ting, som de også kunne tage fra og sælge. Vi unger var så ondskabsfulde, at når vi så ham, så råbte vi: "Skraldemændene kommer", så pilede han af sted, for kunne de få fat i ham, så smed de ham op i skraldevognen, og kørte ham ud på lossepladsen, og så havde han en lang løbetur ind til byen igen. Han optrådte også i Tivoli, når de var i byen. Der var gerne en stor kraftig mand, der opfordrede folk, til at komme op og bokse med ham. Man fik 5 kr., hvis man meldte sig, og det gjorde Skraldetulle hver gang. Han blev selvfølgelig hurtigt slået i gulvet, og den stakkels mand, var så bange, at han tisede i bukserne, men pengene ville han tjene. Der gik mange rygter om ham, man sagde bl.a., at han havde samlet mange penge sammen, men hvor han boede, var der ingen, der vidste.

Der var næsten ingen trafik den gang. Af og til kom der en af Oliemøllens store lastbiler, der skulle til F.D.B. i Viby. Den skulle ud med olie til deres margarinefabrikation. Så var der skraldevognene, men det var hestekøretøjer, og som skrevet, meget sjældent en privatbil. Endelig var der jo også sporvognen, linje 2. Den havde dengang endestation ved Harald Jensens plads. Den kom fra Trøjborgvej, der var endestation mod nord. Fra Banegårds Plads og ud til os, var der kun et enkelt spor, så når sporvognen skulle tilbage fra Harald Jensens Plads, skulle vognstyrreren ud at vende Sløjfen, der gik op til ledningerne, og endelig kunne han tage styret af, og tage det med op i den ende, der nu blev front.

Hele karreen var bygget og ejet af Århus Kommune. Den var bygget omkring 1920 for at skaffe boliger, til alle de landboer, der kom ind til byen på grund af industrialiseringen. Det må også have været dejligt for mor og far med Svend og Knud. De kom fra en lille meget gammel lejlighed i en baggård i det

nederste af Frederiksgade. Jeg mener, at huslejen i den nye lejlighed var 36,- kr. om måneden, og så skulle man selv fyre i kakkelovn, og varmt vand var der selvfølgelig ikke noget, der hed.

Vi havde selvfølgelig ikke bil. Far og mor fik det heller aldrig. Vi kom alligevel ud, og så os om. Familien havde cykler. Jeg har fået fortalt om en gang, vi havde været på tur til Saksild Strand nede ved Odder. Jeg havde endnu ikke fået min egen cykel, men sad på en lille sadel, der var skruet på fars stang. Da vi kom hjem til De Mezasvej, stod mor pustende af cyklen, og sagde at hun var godt nok træt nu. Så sagde jeg: jeg kunne da have kørt helt til Randers. (Jeg havde ingen ide om, hvor Randers lå.)

GRETHE/BEDSTE KOMMER IND I MIT LIV

Nu kommer der en periode, der får megen betydning for min barndom. Som fortalt var mor jo blevet uddannet kok, og da jeg var ca. 1 år, blev hun køkkenchef på Tannishus Badehotel, og far skulle jo så have noget hjælp derhjemme, og navnlig til at passe mig. Det blev en forholdsvis ung pige: Grethe Rasmussen. Hun boede på det tidspunkt i en lejlighed i Langelandsgade sammen med sin mor, og sin broder, Jørgen. Det har nok forvirret mig, at jeg hørte Grethe og Jørgen sige mor, for hun var jo ikke min mor. Det klarede jeg så ved at kalde hende Gammelmor, og det hed hun så for mig og min familie i resten af hendes tid. Gammelmor havde foruden Grethe og Jørgen her i byen 2 sønner Laurits og William. Jørgen var nok den, der kom til at betyde mest for mig, ham havde jeg utrolig megen glæde af. Jeg må lige tilføje, at ingen af Gammelmors børn var gift, og der var ingen børnebørn i den familie, så jeg blev nok en slags erstatning.

Jeg kom meget med Grethe hjem i deres lejlighed i Langelandsgade, og har åbenbart også overnattet der somme tider. Jeg har fået fortalt, at jeg en gang stod op i en af deres senge og tissede. Det var nok ikke sagen, for de var meget propre. En anden gang stod jeg ligeledes i sengen, og kunde med en bøjle nå over til skabssiden, hvor der hang flere bøjler. Dem kunne jeg så slå ned, og når de ramte gulvet, sagde jeg "fandens spektakel".

Som det kan ses af mit fotoalbum, som jeg fik i konfirmationsgave af Gammelmor, med billeder fra jeg kom ind i deres familie og til mit 14. år, så var jeg utroligt meget sammen med dem. Broderen Laurits havde købt en stor grund oppe på Charlottenhøj, der dengang lå et godt stykke uden for byen. Der byggede han hus, og oprettede et hønseri, her kom jeg meget, og da jeg var – jeg tror 6 år – slog han sig et år på gæs, og da skulle jeg være vogterdreng for dem. Min løn var en af gæssene, som jeg kaldte Trine. Den fik vi mortensaften, og familien var meget spændt på, om jeg ville spise noget af den, men det gik vist nok glimrende.

Laurits havde lejet et stykke jord på Katrinebjergvej, og der gik gæssene og græssede om dagen, og skulle så jages hjem til aften. Græsmarken var ikke indhegnet, og af og til forvildede gæssene sig ind på naboens kålmark. På det tidspunkt, var Laurids i gang med at bygge øverste etage på huset, og derfra kunne han holde øje med gæssene, og når de så var på tur i kålene, så råbte han "Kai for fanden, nu er gæssene i kålene igen". Så var der en der fik benene på nakken. Det er jo ganske sjovt at tænke på i dag, men det var det ikke den gang.

Da jeg var 7 – 8 år flyttede Grethe fra byen. Hun havde en fætter, der hed Johannes, der for øvrigt var urmager, og som boede i Nyborg. Han var en stor tyk, glad mand, der elskede god mad, og var god til at lave det. Han var kommet i tanke om, at han ville oprette et pensionat, men da han også skulle passe sit arbejde, kunne han ikke klare det alene, hvorfor han skrev til Grethe, som gik ledig, om ikke hun kunne komme og hjælpe ham. Jeg besøgte hende aldrig i Nyborg, men jeg tror heller ikke, de var der så længe.

Johannes fik arbejde i Fredericia, og så flyttede de pensionatet dertil. Her var jeg på sommerferie hvert år. Grethe havde anskaffet sig en hund, et udpræget gadekryds, som hed Pusser. Den blev jeg meget glad for. Her mødte jeg også Lulu, der lige som jeg kom der på ferie. Hun var kusine til både Grethe og Johannes, og for øvrigt steddatter af en urmager. Jeg var ikke særlig begejstret for hendes besøg i Fredericia, det skulle være forbeholdt mig. Senere blev hun jo så min svigerinde.

Johannes var ikke god til økonomi, og til sidst endte det med, at han tilbød Grete, at hun kunne overtage pensionatet med inventar mod også at overtage gælden. Inventaret var stort som småt, det hele fulgte med, også nogle antikke engelske lommeure. Dem fik jeg, da mor og jeg købte forretningen i Bogense. Grethe havde syet en fin klokkestreng", som de skulle hænge på. De har hængt på vores væg siden.

Kort tid efter arvede Gammelmor nogle penge fra en ugift broder, og dem delte hun ud til børnene. Nu var Grethes økonomi så pludselig god, og hun brød op fra Fredericia, og rejste hjem til Århus, hvor hun lejede en stor lejlighed i Bruunsgade, og indrettede pensionat her. Det blev et af byens bedste pensionater. Hun havde altid kun 12 til 14 pensionærer af det bedre borgerskab. Jeg kom her meget, og når mor var på hospitalet for at blive behandlet for din leddegigt, eller på rekreation / behandling på folkekuren Hald, ved Viborg, så boede jeg derhenne.

Det var ikke dårligt. Sikke nogle madpakker jeg fik med i skole. Mine skolekammerater stod i kø for at komme til at bytte med mig.

I det hele taget, blev jeg nok nærmest forkælet. Mor og far havde aldrig for mange penge, efter at mor var blevet syg og ikke kunne arbejde mere, men Grethe sørgede for, at jeg altid var meget velklædt. Sommetider for velklædt. Jeg husker, at jeg for eksempel fik en original slalomskihue og flotte tofarvede skistøvler. De to ting brugte jeg nu ikke mere en nogle få gange, for kammeraterne grinte af mig. De havde ikke den slags. Det var nok misundelse, men det kunne jeg ikke se den gang.

Noget andet som jeg først er blevet klar over, efter at jeg er blevet voksen er, at jeg blev købt af Grethe. Det kunne mine forældre godt se, og det gav sommetider svære skærmydsler. Grethe og mor kæmpede nærmest om min gunst.

De første af mine leveår var nok rent økonomisk den bedste tid i mors og fars ægteskab. Nu var mor jo kommet til at tjene gode penge efter den tids målestok. Jeg blev ekviperet i De Unges Magasin, byens fineste børneforretning.

Da jeg var ca. otte år begyndte mor, at blive syg. Hun fik kronisk leddegigt, og snart måtte hun holde op med at arbejde, og det blev andre tider for familien.

Hele familien samlet, 1932. Privatfoto

SKOLEÅRENE

Jeg bliver 7 år den 1. maj, og d. 1. april var jeg begyndt i Læssøesgade skole. Her møder jeg Bent, og et venskab for livet bliver sluttet. Ja, det er rigtig nok. Den gang begyndte skoleåret ikke efter sommerferien. Det blev først lavet om efter, at jeg var kommet ud af skolen 10 år senere.

Mor kunne ikke blive ved med at gå på 4. sal, så vi fik lejlighed i stueetagen i Max Müllers Gade. Det var en to-en-halvværelses med eget toilet i lejligheden og centralvarme. Nu kunne Svend og Knud få et værelse, så var det kun mig, der skulle sove i soveværelset. Her boede vi ca. 1 års tid, så flyttede vi igen. Huslejen var nok for stor.

Vi fik en 3værelses lejlighed i Heibergsgade. Nu blev der endnu mere plads til Svend og Knud, men det var med kakkelovn, og igen toilet på bagtrappen. Her tror jeg også vi boede ca. 1 år. Jeg kunne godt lide at bo her, for fra vinduet i soveværelset kunne jeg sidde og se ned på slagterhuset. Her kom mange dyr, så det var meget spændende. Til gengæld, havde jeg langt til skole, for jeg blev ved med at gå i Læssøesgades skole.

På det tidspunkt gik jeg i 3. klasse, og den gang var det skik, at 3. klasserne gik i skole fra kl. 8,00 til 10,00, så var der en pause på 2 timer, og så mødte man igen kl. 12 til kl. 14.

Den gang var klasserne rene drenge- eller pigeklasser. Skolegården var ikke delt op, men det lå i luften, at pigerne opholdt sig i højre side og drengene i venstre. Når der blev ringet ind, stillede vi op i rækker. Hver klasse for sig, og selvfølgelig med pigerne i deres side og drengene i deres. Der var 2 indgange ved siden af hinanden, så vi gik også ind af hver sin. Så var det op i klasserne, og finde sin plads. Når læreren kom ind, skulle vi rejse os op og stå ved siden af vores pult, indtil der blev sagt værsgo.

Pultene var 2 mands, med let skrånende bordflade, med en fordybning foroven til blyanterne, og ligeledes foroven var der i midten et blækhus, som vi delte. Det var før kuglepennenes tid. Under bordpladen var der en hylde, hvor vi kunne have vores madpakke m.m.

Hvis vi fik besøg af en anden lærer eller lærerinde, rejste vi os straks op og stod igen ved siden af bordet til vi fik besked på at sætte os.

Den gang var korporlig afstraffelse ikke afskaffet. Det blev brugt forskelligt af lærerne. Nogle gav lussinger. Det var særlig ubehageligt for mig, for jeg fik besked på at tage brillerne af, og så vidste jeg godt hvad der skulle ske. Andre tog med to fingre fat i skindet under hagen, og vred det rundt, samtidig med at de løftede hånden opad, til man stod på tæerne.

Jeg husker, at vi en overgang havde en regnelærerinde, der havde en særlig raffineret straffemetode: man skulle strække fingrene ud med håndryggen op, så slog hun et antal slag over fingrene med en lineal.

Det værste, synes jeg, var spanskrøret. Det har jeg selv prøvet et par gange. Vi havde en gammel klasselærer i Munkegade, som gik af på grund af alder samtidig med, at vi var færdige.

Når han skulle være særlig raffineret, kaldte han synderen op til katederet, bad vedkommende om at gå op på lærerværelset, række hånden ind bag bøgerne på anden hylde til venstre, tage spanskrøret, og så komme ned i klassen med det. Det værste ved den straf var vist, der sad nogle lærere deroppe og så det. Så vidste de jo godt, hvad klokken var slået. Det var flovt. Nede i klassen skulle man så bøje sig med hovedet mod gulvet, og så vankede der et antal slag alt efter, hvor stor forbrydelsen havde været.

Man kunne også få en sveder, eller som det også hed, eftersidning. Det foregik ved, at man på en bestemt dag om ugen, skulle blive en time efter skoletid, så sad vi et vis antal elever og gloede ud i luften. Vi måtte ikke læse lektier eller lignende. I Munkegades skole blev det brugt som straf, f.eks. hvis man kom efter at skoleklokken havde ringet. Der var en fast elev, der skulle skrive dem op, der ikke var der til tiden.

Nu har jeg skiftet skole. I Læssøesgade kunne man ikke komme i mellem- og realskolen. Her havde man dengang kun det, der kaldtes underskole. Skulle man have mellem- eller realeksamen, kom man op til en prøve. Først skriftlig regning, diktat og genfortælling. Var man rigtig dygtig, bestod man alene på det skriftlige. Jeg hørte til dem, der også skulle til mundtlig prøve i regning, dansk, geografi m.m. Jeg bestod da heldigvis, og kom så i Munkegades skole, selvom jeg ikke hørte til i den del af byen, men da begge mine brødre havde gået der, kunne jeg også komme ind..

Nu var vi flyttet til Steinmannsgade, hvorfor ved jeg ikke.

Det var også en 3-værelses lejlighed uden moderne indretninger som centralvarme og bad.